

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Małgorzata Gierszon

SSN Kazimierz Klugiewicz

Protokolant Klaudia Binienda

w sprawie **J. K.**

skazanego z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 3 października 2023 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego

od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim

z dnia 8 marca 2021 r., sygn. akt II K 76/21,

**uchyla zaskarżony wyrok nakazowy i przekazuje sprawę do
ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Nowym Dworze
Mazowieckim.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Nowym Dworze Mazowieckim, wyrokiem nakazowym z dnia 8 marca 2021 r., sygn. akt II K 76/21, uznał oskarżonego J. K. za winnego popełnienia zarzucanego mu aktem oskarżenia czynu, czyli tego, że w okresie od

dnia 11 kwietnia 2018 r. do dnia 7 kwietnia 2019 r. oraz od dnia 17 kwietnia 2019 r. do dnia 15 maja 2020 r. w miejscowości Ś., gminie P., powiecie [...], województwie [...] uchylał się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec małoletniej O. P., określonego co do wysokości protokołem ugody zawartej w dniu 26 sierpnia 2008 r. przed Sądem Rejonowym w Nowym Dworze Mazowieckim III Wydział Rodzinny i Nieletnich, sygn. akt III RC 210/07, wyrokiem Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim Wydział III Rodzinny i Nieletnich z dnia 24 października 2011 r., sygn. akt III RC 173/11, doprowadzając do powstania wskutek tego zaległości stanowiącej równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych, co naraziło małoletnią O. P. na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, tj. czynu z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k. i za to wymierzył mu karę 8 miesięcy ograniczenia wolności polegającej na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym oraz na podstawie art. 72 § 1 pkt 3 k.k. w zw. z art. 34 § 3 k.k. zobowiązał oskarżonego do wykonywania ciążącego na nim obowiązku łóżenia na utrzymanie córki O. P., zwalniając oskarżonego w całości z obowiązku uiszczania kosztów sądowych i przejmując je na rachunek Skarbu Państwa.

Wobec niezaskarżenia przez żadną ze stron postępowania wskazany wyrok nakazowy uprawomocnił się w dniu 31 marca 2021 r. bez postępowania odwoławczego.

Na podstawie art. 521 § 1 k.p.k. kasację od tego wyroku wniósł Prokurator Generalny, zaskarżając orzeczenie to w całości na korzyść skazanego J. K.. Autor kasacji podniósł w niej zarzut „rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 500 § 1 i 3 k.p.k., polegającego na wydaniu wobec J. K., w dniu 8 marca 2021 r., wyroku w postępowaniu nakazowym, mimo iż okoliczności popełnienia opisanego w akcie oskarżenia czynu z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k. i wina oskarżonego, w świetle całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, budziły wątpliwości w odniesieniu do czasu popełnienia przez oskarżonego czynu zabronionego, co w efekcie, z rażącym naruszeniem również art. 504 § 1 pkt 4 k.p.k., doprowadziło do skazania J. K. za przestępstwo z art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 209 § 1 k.k., popełnione w okresie od 11 kwietnia 2018 r. do dnia 7 kwietnia 2019 r. oraz

od dnia 17 kwietnia 2019 r. do dnia 15 maja 2020 r.. podczas gdy za ten sam występki, na szkodę tego samego pokrzywdzonego, popełniony w okresie od dnia 11 kwietnia 2018 r. do dnia 21 marca 2019 r., oskarżony został już skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim z dnia 30 lipca 2019 r. o sygn. akt II K 280/19”.

Formułując w taki sposób zarzut Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna, co pozwoliło na rozpoznanie jej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. i uwzględnienie w całości.

Przesłanki wydania wyroku nakazowego zostały przez ustawodawcę określone w przepisach art. 500 § 1 i 3 k.p.k. Stosownie do tych regulacji możliwość wydania wyroku nakazowego istnieje w przypadku, gdy materiał dowodowy zebrany w sprawie pozwala na stwierdzenie, że okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości. Dla wydania orzeczenia w trybie nakazowym wymagane jest osiągnięcie przez sąd, w oparciu o zebrane w dochodzeniu dowody, dostatecznego stopnia pewności w zakresie okoliczności popełnienia czynu przestępnego i winy oskarżonego. W przeciwnym wypadku koniecznym jest rozpoznanie sprawy na rozprawie głównej (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 marca 2016 r., IV KK 377/15; z dnia 8 lutego 2023 r., V KK 555/22,).

Przesłanka braku wątpliwości obejmuje nie tylko ustalenia w zakresie sprawstwa czynu, ale wszelkich okoliczności mających wpływ na dokonanie jego właściwej oceny prawnej. Postępowanie nakazowe jest instytucją prawa karnego procesowego, której stosowanie zastrzeżono do najbardziej oczywistych przypadków, to znaczy takich, w których zebrany materiał dowodowy jest tak jednoznaczny, że nie nasuwa żadnych istotnych zastrzeżeń, tak co do zasadniczych kwestii, jak realizacja przez oskarżonego wszystkich znamion zarzuconego mu czynu, wymienionych w konkretnym przepisie typizującym dane przestępstwo, a także realizacji pozostałych warunków odpowiedzialności karnej, ujętych w części ogólnej kodeksu karnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 czerwca 2016 r., II KK 160/16; z dnia 27 kwietnia 2021 r., V KK 374/20).

Lektura akt sprawy Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim o sygn. II K 76/21 nie pozostawia wątpliwości, że powyższe warunki do procedowania w trybie nakazowym nie zostały spełnione. Istniały bowiem przede wszystkim wątpliwości co do prawidłowości przypisania oskarżonemu całego, przyjętego w akcie oskarżenia, okresu niealimentacji.

Z dokonanych ustaleń wynika bowiem, że ten sam Sąd Rejonowy w Nowym Dworze Mazowieckim, wyrokiem z dnia 30 lipca 2019 r., sygn. akt II K 280/19, uznał J. K. za winnego tego, że w okresie od 11 kwietnia 2018 r. do 21 marca 2019 r. w miejscowości Ś., woj. [...], gmina P., uchylał się do wykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec O. P., określonego co do wysokości wyrokiem Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim, sygn. akt III RC 173/11 z dnia 5 września 2012 r., postanowieniem Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim, sygn. akt III RNsm 21/10 z dnia 26 marca 2010 r., protokołem ugody Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim, sygn. akt III RC 210/07 z dnia 3 września 2008 r., doprowadzając do powstania wskutek tego zaległości stanowiącej równowartość więcej niż 3 świadczeń okresowych przy czym narażał osobę uprawnioną na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, to jest popełnienia czynu z art. 209 § 1 i 1a k.k. i za to wymierzył mu karę 6 miesięcy ograniczenia wolności polegającej na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin miesięcznie, zobowiązując jednocześnie oskarżonego, na podstawie art. 34 § 3 k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt 3 k.k. do bieżącego łóżenia na utrzymanie małoletniej pokrzywdzonej O. P. (k. 67-68 akt o sygn. II K 280/19).

Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 7 sierpnia 2019 r., bez postępowania odwoławczego.

Porównanie treści wymienionych wcześniej wyroków Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim wydanych w odniesieniu do J. K. prowadzi do wniosku, że obydwa orzeczenia, a to z dnia 30 lipca 2019 r. o sygn. akt II K 280/19 oraz z dnia 8 marca 2021 r. o sygn. akt II K 76/21 dotyczą przestępstw niealimentacji, popełnionych przez oskarżonego J. K. na szkodę tej samej małoletniej pokrzywdzonej, tj. O. P.. Pierwszy z wydanych wyroków obejmuje okres od 11 kwietnia 2018 r. do 21 marca 2019 r. (sygn. akt II K 280/19), zaś drugi chronologicznie

wyrok odnosi się do okresu od 11 kwietnia 2018 r. do dnia 7 kwietnia 2019 r. oraz od dnia 17 kwietnia 2019 r. do dnia 15 maja 2020 r. (sygn. akt II K 76/21). Zestawienie tych orzeczeń prowadzi do oczywistej konstatacji, że okres uchylania się od świadczeń alimentacyjnych, przypisany temu samemu sprawcy na mocy kolejnego z wydanych wyroków, zawierający się w granicach od 11 kwietnia 2018 r. do 21 marca 2019 r., został już w całości objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio i prawomocnie zakończonej.

Bezspornie więc, procedując w sprawie o sygn. akt II K 76/21, Sąd *meriti* dopuścił się rażącej obrazy art. 504 § 1 pkt 4 k.p.k., który to przepis nakazuje precyzyjne - jak to tylko możliwe w realiach danej sprawy - określenie czasu popełnienia przestępstwa. W opisie czynu przypisanego na mocy wyroku nakazowego, analogicznie jak w wyroku wydawanym po przeprowadzeniu rozprawy głównej (art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k.), należy zawrzeć nie tylko określenie sposobu popełnienia przestępstwa, jego ewentualne skutki, rodzaj atakowanego dobra chronionego prawem, ale także czas i miejsce jego popełnienia. Precyzyjne ustalenie czasu popełnienia przestępstwa ma istotne znaczenie dla pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2017 r., V KK 39/17; z dnia 19 marca 2019 r., IV KK 58/19).

Analiza akt sprawy Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim o sygn. II K 76/21 prowadzi zatem do wniosku, że warunki do procedowania w trybie nakazowym nie zostały w tym postępowaniu spełnione. Sąd *meriti* nie dopełnił ustawowego obowiązku wszechstronnej weryfikacji okoliczności sprawy i w efekcie zaniechania poczynienia prawidłowych ustaleń w przedmiocie całej faktycznej i prawnej sytuacji oskarżonego, nieprawidłowo ustalił okres niealimentacji za jaki J. K. mógł zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej.

Prowadzeniu przedmiotowej sprawy w trybie nakazowym sprzeciwiała się treść znajdującej się w aktach sprawy informacji o uprzedniej karalności oskarżonego. Jak wynikało z uzyskanych w toku postępowania przygotowawczego danych z Krajowego Rejestru Karnego według stanu na dzień 26 maja 2020 r., oskarżony był osobą dwukrotnie karaną za przestępstwa niealimentacji, w tym rzeczonym wyrokiem Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim z dnia 30 lipca 2019 r. o sygn. akt II K 280/19 (k. 46-48 akt o sygn. II K 76/21). Pomimo skierowania sprawy

na posiedzenie w przedmiocie wydania wyroku nakazowego, Sąd *meriti* nie podjął żadnych działań w kierunku prawidłowego ustalenia faktycznego zakresu wcześniejszego postępowania karnego, do czego wystarczające byłoby uzyskanie odpisu wyroku Sądu Rejonowego w Nowym Dworze Mazowieckim z dnia 30 lipca 2019 r. o sygn. akt II K 280/19. Uchybienie powyższemu obowiązкови miało zasadnicze znaczenie właśnie z racji rozpoznawania czynu niealimentacji, gdzie zgromadzenie danych o karalności jest istotne przede wszystkim z punktu widzenia prawidłowego określenia czasu trwania tego występku. Sąd Rejonowy nie dokonał jednak należytych ustaleń odnośnie całej i możliwie najbardziej aktualnej sytuacji prawnej oskarżonego, a ukształtowanej wszystkimi wydanymi wobec niego wyrokami.

Niezależnie od powyższych stwierdzeń należy zaakcentować, że uprzednie prawomocne skazanie za tożsamy fragment czynu zabronionego stanowi stan obiektywny i nawet jeżeli uchybienie w kwestii ustalenia tej okoliczności nie jest zależne od wiedzy sądu rozpoznającego sprawę, to wyrok taki - jako wadliwy w sposób oczywisty - winien zostać uchylony.

Przypomnienia wreszcie wymaga, że w przypadku przestępstw niealimentacji, przeszkoda procesowa z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. zachodzi wyłącznie w sytuacji, gdy okresy obu przypisanych oskarżonemu czynów pokrywają się ze sobą i są identyczne, względnie, gdy okres ustalony w sprawie następnej został w całości objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio, prawomocnie już zakończonej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2004 r., V KK 272/04; z dnia 9 sierpnia 2017 r., II KK 222/17). W orzeczeniach tych Sąd Najwyższy trafnie uznał, że w wypadku przestępstw wielokrotnych, do których należy występki z art. 209 § 1 k.k., nie ma stanu rzeczy osądzonej, jeśli uprzednie prawomocne skazanie dotyczy tylko fragmentu zarzuconego później czynu. Uchylenie się od obowiązku alimentacyjnego w okresie nieobjętym prawomocnym skazaniem jest już nowym czynem przestępnym, pociągającym dalszą odpowiedzialność karną, przy czym granice czasowe kolejnego przestępstwa powinny być dokładnie określone, z uwzględnieniem treści poprzedniego wyroku skazującego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2002 r., V KK 10/02).

W analizowanej sprawie o sygn. akt II K 76/21, przypisany oskarżonemu występki uchylenia się od alimentacji wykracza poza okres objęty uprzednim

prawomocnym skazaniem, a zatem należy uznać, że Sąd Rejonowy w Nowym Dworze Mazowieckim dopuścił się rażącego naruszenia art. 504 § 1 pkt 4 k.p.k., które w istotny sposób wpłynęło na treść orzeczenia. W konsekwencji tego uchybienia doszło bowiem do dwukrotnego skazania J. K. za ten sam fragment czynu (od 11 kwietnia 2018 r. do 21 marca 2019 r.), polegającego na niealimentacji na rzecz tego samego małoletniego pokrzywdzonego. Ustalenie prawidłowego okresu niealimentacji niewątpliwie miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia. Sąd *meriti* władny był bowiem do dokonania karnoprawnej oceny zachowania oskarżonego jedynie w odniesieniu do „pozostałego” do osądzenia czasokresu, zawierającego się w granicach od dnia 22 marca 2019 r. do dnia 7 kwietnia 2019 r. oraz od dnia 17 kwietnia 2019 r. do dnia 15 maja 2020 r.

Na podstawie przytoczonej wyżej argumentacji, Sąd Najwyższy uwzględnił kasację Prokuratora Generalnego, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Nowym Dworze Mazowieckim do ponownego rozpoznania, ponieważ dopiero prawidłowa ocena, dokonana po odpowiednim uzupełnieniu materiału dowodowego sprawy, z uwzględnieniem wszystkich istotnych jej okoliczności, pozwoli adekwatnie rozważyć zakres ewentualnej odpowiedzialności karnej oskarżonego.

Z tych względów orzeczono jak w części dyspozytywnej wyroku.

[SOP]

[ms]